

A Flóra-napi ünnep

Még csak a sült pulykánál tartottak, de az öreg Izsák püspök már jóllakottan felkelt az asztaltól. Megáldotta a kastély vendégeit, és törődött egészségére hivatkozva visszavonult emeleti szobájába. Ide már nem hallatszott fel az ünneplők ricsaja; még a bögőhúrok mély brummogása is reménytelenül dobogott a jól beriglizett ablakon. Ahogy az Úr jóllakott napszámosa visszavonult, lenn bátrabb lett a muri. Nem csoda! Ma ünneplik Flóra néni neve napját. – Immáron vagy hatvanhetedszer. Lakics Bandi és a bandája fenemód húzta a borkísérőt, ahogy már az apja s annak az apja is. Igaz, a grófnő, Pista fiával, csak délutánra jelezte jöttét, de hát addig valamivel csak agyon kell ütni az időt.

Fenn a szobában a püspök, jólesően hátradólt a fotelban, és még egyszer végigolvasta a diszpenzációt, amit tegnap végre kézhez kapott. Mérget vett volna rá, hogy Flóra néni mihelyt meglátja a várva várt írást, rögvest bejelenti unokahúga, egyben fogadott lánya, Gitta kisasszony és Pista fia közelgő jegyváltását. Így legalább a hitelezők körében visszaáll a házuk iránt a megrendült bizalom, hiszen Gitta elhalt szüleinek az egyedüli örököse.

Mellesleg a grófnő egy bankóval bélelt pénzes tárcát ígért a főpapnak, ha meglesz az engedély a frigyhez. Na meg az esküvő után tíz hold földet is told a püspöki birtokhoz.

– Így kell gyűjteni, hogy igazán segíteni tudjunk a rászorulóknak, gondolta a főpap, mikor elrakta az engedélyt. Elmosolyodott, mert erről eszébe jutott Márkus atya, az itteni plébánosa. Annak a szerencsétlennek az volt az első ténykedése, hogy a felszentelése után, mikor áldásáért térdelt előtte, lelopta az ujjáról a püspöki gyűrűt. A maga baja, mért nem figyelt oda, mikor a frissen szentelt papjának csókra nyújtotta a kezét.

– Kenyérre kellett a pénz, mert sok az éhező – mentegette magát Márkus. Hát csoda, hogy végleg a faluba felejtette az ilyen szolgát?

Lenn a kompánia már rég elfelejtette Izsák püspököt, s szabadabban fojt a terefere a bor mellett. Éppen Kopálczy főügyész harsogott az asztalnál, mint-ha tárgyalóteremben volna:

- Fogadok veletek egy lánc földbe, hogy Pista elveszi majd az unokahúgát!

- Igazán jól jönne a fiúnak, mert már egy árva garasa sincs – bizonygatta az újjgazdag és újházas Szentharmathy gróf. Mangalicatermetű, vidám feleségével jó vásárt csinált. Patinás nevéért cserébe odaadta az egész vagyonát és az egész testét; – igaz, az utóbbiból elég lett volna a fele is a grófnak.

Kopálczy hiába ordibált még mindig, senki sem ugrott be a fogadásba. Nem-hogy egy lánc földet, de még egy darab rögöt sem akartak kockáztatni; rebesgették, hogy Flóra néni is támogatja azt a magasztos ügyet a hozományért, mert különben a maradék birtokuk is dobra kerül. Hogy a kisasszony nagykorú, s maga határozhat, arról elfelejtkeztek.

Meg különben se kérdezte senki.

Gittának egyébként esze ágába sem volt hozzámenni a kártyás bátyjához. Hogy az ő vagyona is Monte Carlóba vándoroljon? – hát egy nagy ... –, de belepírult a ki nem mondott szóba. Nem kér belőle! Köszöni szépen. Magában mosolygott, hiszen titokban már egy éve Horkay báróé a szíve.

*

A templomban jó hús volt. Márkus atya ebéd után behúzódott a gyóntatószék homályába, hogy legalább egy ideig ne találják meg. Elégedetten szuszogott, mert a misebor se volt kutya a nyúlporékolt után. Kaposnének – Isten bocsássa meg minden bűnét! – aranykeze van. Csak látni kellene, amint a konyhában dirigál, miközben bödönök, fazekak, lábasok vigyázzák a vezénylő fakanál minden rezdülését. Pelbárt atya, Újlak plébánosa egyszer délidőben toppant be hozzá látogatóba, mikor lenyelte az első grízgaluskát a tyúklevesből, sírva fakadt a meghatódástól. Tavaly meg Flóra grófnővel történt, hogy a halálos ágyánál a gyenge galambleves mellé egy kis lábas körömpörköltet is megkívánt, természetesen Kaposné módra. Mihelyt kimártogatta az utolsó cseppig a szaftot, és szárazra dörgölte a maradék kenyérrel a tálat, a grófnő rögvest kikelt az ágyából. Kisétált az udvarra, ahová már odaszárnyalgattak a siratóasszonyok, mint a vetési varjak a mélyszántásra. Flóra grófnő első haragjában rögvest kirúgta a hivatasos előjajgatót, s még a botját is szitkozódva rázta a gyásznótás után. – Márkus atya mit tehetett? Szégyenszemre, de hálás szívvel vihette vissza a sekrestyébe az utolsó kenetet.

Másnap Kaposné nagyon megörült a misés kendőnek meg a rózsafüzérnek, amit a méltóságos asszony küldött neki a lovással.

Márkus atya, ahogy kellemesen Kaposné főztjén elmélkedett, örült, hogy meg tudott szökni a kastélyból, mert Izsák püspök úr szerencsére gyengélkedett.

Az atya szeme elnehezült a kellemes félhomályban, a gyóntatószékben. Még van idő pihenni, mert csak négyre várják Flóra nénit. Ha megvan az engedély, akkor egyben bejelentik a kézfogót is, ha már úgyis együtt van a rokonság. A biz-

tonság kedvéért azért már kidobolták, hogy ma, amikor a templomharang elüti a négyet, a falu apraja-nagyja itt legyen a főkapu előtt. Ha szép hangosan ujjonganak, talán még pénzt is szór nekik a méltóságos asszony titkára.

- Addig még rengeteg idő van. Egy betévedt légy körözve zümmögött egy darabig a gyóntatószékben, majd elült. Ez nem zavarta a plébánost.

- Ugyan mi bűne lehet egy légynek, hogy idejött? - gondolta félálmban, majd végleg elszunnyadt. Nyugodtan tehetett, hiszen ilyenkor a kutya sem jön be a templomba, mikor a fél falu a határban végzi a dolgát.

*

Horkay Ádámnak, Gitta szerelmének, rettenetes nagyúr volt az ősapja. Károly Róbert alatt még két megyének parancsolt, mígnem egy esős napon az Anjou király rosszkedvében karóba nem húzatta. Állítólag pártütés miatt. Holott az öregnek mindössze az volt a bűne, hogy olyan pénzt veretett, aminek az egyik oldalán Károly Róbert arcmása díszelgett. Aztán a cselszövéses, pártütések, belháborúk lassan felzabálták a hatalmas vagyont. Persze a szomjas gégek és a kartonra festett képek is gondoskodtak róla, hogy mára már Ádámnak, a fiatal bárónak ne legyenek anyagi gondjai. Ha csak az nem, hogy a hétköznapi, amit örökölt, aznap szőrében vagy tán mentébe hordja.

Amikor két éve Flóra grófnő idehívatta tiszttartónak, beleszeretett a serdülő Gitta kisasszonyba. Mikor először meglátta a bájos kislányt, beledermedt a gyönyörűségbe. Mintha egy rajongó szobrász lehelte volna márványra a még befelé mosolygó arcot, amint tán éppen először érzi női mivoltát.

A szegény tiszttartónak reménytelennek tűnt, hogy a felesége lehet ez a világszép szűz, hiszen naponta jöttek olyan legyeskedő udvarlók, akiknek a patinás nevükkel még a vagyonuk is megmaradt. Ráadásul Gitta az ország egyik leggazdagabb birtokának egyedüli örököse volt.

De a szerelem nem ismer logikát. Egyre többször futottak össze a parkban a tiszttartó báróval. Először még a véletlen, de később a véletlent valami titkos, belső delejes erő is irányította, és már éjszakánként is találkoztak.

Így szép csendesesen egymásba szerettek, és a tiszta érzés fütyül a pénzre. Gitta már tudta, hogy Ádám lesz a társa egy életre.

Ahogy most is, kora délután a régi ragaszkodással, de mindig új vággyal telve andalogtak a kastélypark fái között. Gitta szeretett volna egy kicsit a kíváncsi szemektől védett barackosban sétálni, hiszen míg Flóra mama megérkezik, van még idő.

A kisasszony különösen kedvelte a barackos békét sugárzó nyugalalmát, ahol annak idején nagyon is kézzelfogható bizonyosságot adtak egymásnak szerelmükről. Most meg pár napja már a méhek, a darazsak is elköltöztek, csak a zümmögésük emléke maradt meg. A szerelmesek tiszta szívvel örültek egymásnak.

*

Mikor a harangszó megkondult, s elgurult a falu fölött a legtávolabbi szérűig is, onnan már a legtöbben szedelőzködtek hazafelé. Csapó Jani is leakasztotta a fáról az ebédes tarisznyát, Julis felesége meg a legvastagabb ágról a gyereket. Őkelme fentről lógott egy abroszba kötve, mint egy török basa, hogy csak a keze-lába kapálózhatott kinn, szabadon. De mikor az anyja érte nyúlt, dühösen forgatta tágra nyílt szemét, hiszen olyan jólesett neki odafenn a magasban, ahogyan a szél hintáztatta az ággal, s még nótát is dűnnyögött hozzá.

Lassan felcihelődtek, s elindultak; hátha tényleg aprót szór az a titkár.

– Az asszonyt mindenesetre elküldi – gondolta Jani. Ahogy elérték az országot, besoroltak a többi közé, s fáradt, lassú járással vonultak a falu felé.

A Fótéren Berger úr is zárta a patikáját a harmadik harangszóra. A pokolba kívánta a vasrács lakatját, mert mindig záraskor jutott csak az eszébe, hogy egy csepp olajat hozzon Markovicstól. Pedig a vegyesboltja itt a tér másik oldalán guggol, majdnem a kastély díszkapuja mellett. Mikor végre sikerült becsukni a boltot, a hátsó ajtón még visszament a patikába. Meghúzta a fehér lombikot, amit a kisszekrényben tartott kulcs alatt. A sétatálcáját kezébe vette, egy pillantás vetett a tükörbe, s egy kis kefével rendre utasította deresedő bajszát. Szolidan meghintette magát szagos vízzel, és kísétált a térre. Remélte, hogy a doktor elhozza a kívánatos feleségét is.

A postát nem kellett becsukni. Ma ki se nyitott. – Minek? – gondolta Jerzsabek úr. A jó hírnek holnap is lehet örülni, a rosszal meg kár sietni. Meg különben is, jólesett még az ágyban lustálkodni és az is, mikor Terike a szomszéd faluból – ki náluk szolgált – ágyba hozta a boros teát. Később Terike értően végigdögönyözte a postamester ritkán használt izmait úgy, hogy az elfelejtette, már negyven éve nő, és a felesége csak a bütykeit ment áztatni Hévízre.

A posta mellett a húsbolt csak este nyit. Draskovič hentesmester, napközben a környező barompiacokon alkuszik vágni valóra. Flóra grófnő kedvéért meg nem hagyhatja egyedül az apját a vásárban, mert az öreg még egy malacot sem tudna hazaszekerezni.

A kastély előtt már gyülekezett a nép, a katonaság. A gyerekek ordibáltak, verekedtek, játszottak, s bebámultak a kocsma udvarába, hogy nyer-e az apjuk a kuglinál? Várták, hogy kapatos legyen, mert akkor könnyebben lehet pár fillért kikunyerálni a bukszából. Néhány gyerek, aki szerencsés csillagzat alatt született, és szert tettek egy kis apróra, már elnyargaltak a vegyesboltba fűtyülő cukorsípért, nyalókaért meg mindenfajta drágaságért, amivel a kétkrajcáros pult rogyásig volt rakva. Markovicsnak volt annyi esze, hogy nem zárta be a boltot, hiszen amúgy is itt van az üzlete a kastély kovácsoltvas kapuja közelében. Akkor volt a forgalom, hogy a pult mögé beállította az egész családot; adja Isten, hogy tényleg legyen aprópénzszórás, hiszen nagyja úgysis hozzá kerül.

A gyerekderék gyorsabban hajol a földre.

A falu előkelősége korzózott a platánsor árnyékában, a fáradtabbak meg az „Angol Királynőhöz” címzett vendéglő kertjében üdögéltek sör mellett. Feltűnően, feltűnés nélkül mustrálgatták a sétálgatókat; a kimenős szerelemre vágyó bakákat, a sokszoknyás copfos süldőlányokat és az ögyelgő párokat, kikről tudta a falu, hogy maholnap már egybekelnek.

A patikus már a fellegekben járt a boldogságtól, mert a doktor felesége is ott volt dagadt férje oldalán; és igenis, nem káprázat, a hölgy kétszer is intett neki a legyezőjével. Éppen Alfredo bábjátékos bohózatán vagy drámáján mulatott, mikor a brutális férje továbbvonszolta a kinematográfus bódéja felé. A mennyei lény lopva mégis visszanezett rá, és fehér kesztyűs kis kacsójával mintha még intett is volna neki. Úgy tűnt, hogy szívvágyó búcsú gyanánt rá mosolygott a drága. Igenis! Neki szólt a mosoly! Azért maga mögé nézett. Tényleg nem állt ott senki.

Mikó kertész Újlakról átzavarta feleségét egy bődön forró főtt kukoricával. Mivel Márkus atya időközben lement a térre, az asszony megkínálta a szenge terméssel. A kukorica azonban még olyan forró volt, hogy gyorsan a reverendája ujjába csúsztotta. Az énekkar a tanító nénivel még egyszer elpróbálta az üdvözlő dalocskát. A kövér orvos is odaért a dal végére, s megsimogatta egy szőke kislány fejét. – Megnyugodott. – Tényleg nem volt tetves.

Így állt a bál röviddel négy előtt.

A kastély teraszán gróf Ebergényi Flóra vendégei már kíváncsian tekintettek Szentandrás felé, hogy mikor tűnik fel a várva várt négylovas hintó. A sasszemű fővadász gukkerrel is pásztázta a vidéket. Az öreg libaforgató ezalatt a konyhálányt tanította gombát válogatni a szárítópincében. Beleizzadt a szokatlan munkába, ezért megpihent. Amint levegő után kapkodva kinyitotta az ablakot, meglátta a messzeségben sebesen növekvő porfelhőt. Boldogan elrikkantotta magát:

– Jönnek!

Erre két markos inas rögvest lehozta a hordozható püspöki díszszéket. Izsák püspökatyja is lereszketett a lépcsőn, és kegyesen helyet foglalt. A süteménybe csak belekóstolt, és később a biztonság kedvéért a kávécsészét letette az asztalra, hogy ki ne lötyögtesse majd az áldásosztáskor.

*

Még nem tudták, hogy egy incidens, ami útközben történt, semmivé teszi az ünnepet.

Flóra néni még békésen szunyókált a hintóban; álmában tán már Szent Péterrel diskurált. Az utóbbi időben több időt töltött mennyei társaságban, mint idelelni a siralom völgyében. Kaposné körömpörköltje ide is csak kis időre tudná visszacsalogatni.

Pista gróf vidáman tekintgetett ki az ablakon. Nem csoda! Hiszen a szentandrásai fogadónál most is, mint mindig, megálltak itatni. Ahogy behajtottak a diófa alá, Leipziger kocsmáros már szervírozta is a lovaknak a friss vízzel tele sajtárt. A gróf ugyanazt kapta, csak ő víz helyett sört, de hogy különbség tétes-

sék – zománcozott vödörben. Még felhörpintett egy kupica törkölyt, aztán evett valami hamarjót, s már mehettek is tovább Isten hírével.

Leipzigier híres és közkedvelt konyhát vezetett. Az éhesen érkező vendégek elégedetten mehettek útjukra. Egyébként Leipzigier kóser konyhát is tartott az átutazó ortodox vigéceknek, de a disznósültje sem volt kutya!

*

A hintóban ringatózva Pista boldog várakozással tekintett a következő napok elébe. Végre újra egy nagy halom pénze lesz, és látogathatja a kaszinókat. Monte Carlo, Baden-Baden, Wiesbaden... – a krupiek már biztos hiányolták. Na, de előtte muszáj, hogy elvegye Gittát. Ábrándozva belefelejtkezett a mellette elmaradó tájba. Már a szeretett vidéken jártak. Majd csak a falu előtt ébreszti fel édesanyját – gondolta, de váratlanul dühösen nagyot rikkantott a kocsisnak.

– Megállj, Bandi!

Észrevette, hogy a birtok határán levő barackosból éppen most lépett ki szoknyáját rendezve Gitta. Egyik kezével Horkay báróba kapaszkodott, s úgy tekintgetett a hintó felé.

– Tűnsz el innen, бүдös paraszt! – ordított Ádámmra a gróf, s ahogy kiugrott a kocsiból, a lovaglóostorát ütésre emelte a báróra. De mire lesújtott volna, egy olyan hatalmas frászt kapott a tisztartójától, hogy a csattanás elhallatszott a Főtérig, s a toronyból felrebbentek a galambok. Pistát meglepte a kapott pofon, de karjánál fogvak megfogta Gittát, és beültette a hintóba. Mintha csak erre a jelre várt volna, megkondukt a templomharang.

– Ennek még folytatása lesz! – makogta fél hülyén a történetektől. A kisasszony azért még gyorsan odasúgta szélesen mosolygó szerelmének, hogy este legyen Márkus atyánál a parókián, utazásra készen!

A hintóban Flóra néni felriadt a pofon csattanására, s mosolyogva nézte az éppen beszálló Szent Annát. Kedvesen hogylétéről érdeklődött.

Még jóval a dísztribün látótávolságán kívül egy pillanatra megállt a hintó, de csak annyi időre, hogy Gitta kiszállhasson. A kisasszony sietős léptekkel a parókia felé vette útját Márkus plébánoshoz.

A várakozó ünneplő tömeg mellett a lovak megállás nélkül robogtak el a hintóval. A vivát fergetes ordítását tán csak a pacik hallották. Mikor megérkeztek a kastélyba, Pista gróf egy darabig dühöngött az erkölcsi posványba süllyedt céda Gitta miatt. Később felderült az arca, mikor Pepi báró a fülébe súgta, hogy egy Morva vasgyáros, jó pénzért, grófi férjet keres lánya számára.

Mikor becsukódott a kastély kapuja a hintó mögött, az ujjongó ordítás szitkozódásba csapott át. A négy ügyeletes csendőr rögvest behunyta a fülét, és sietve bevonult a kocsmába. Márkus pap is hazaballagott, de előtte halk szóval megfeddte híveit a csúnya beszédért, amit az elmaradt pénzeső váltott ki. Szívében azonban együtt érzett a lóvá tett népséggel. Ha nem hordta volna a reverendát, ki tudja, talán még cifrábbakat is mondott volna.

Mikor a plébános hazaérkezett, Gitta már végzett a kaláccsal, s most egy kúpica meggylikórt nyalogatott, amivel Kaposné kedveskedett neki.

Aztán vagy egy órát töltöttek négy szemközt az atya dolgozószobájában. Márkus elmagyarázta, hogy a diszpenzáció csak engedély a rokonok közötti házasságra, de nem kötelező élni vele. Döntsön a szíve és a lelkiismerete szerint! Más különben, ahhoz megy férjhez, akihez akar. Vagyona is függetlené teszi egy életre. Felesége lehet Horkay bárónak is, ha mindketten úgy akarják. Azért ő azt javasolja, hogy egy időre menjenek külföldre, míg itt rendeződnek a dolgok. Ez a beszélgetés a gyónás után történt, mikor Gitta már leimádkozta a rá rótt penitenciát: – egy Miatyánkot és ráadásnak egy Ave Mariát. Márkus atya szerint azért csak ennyit, mert nem az imádságok száma számít, hanem a szívből jövő megbánás.

A plébános alig tudta megakadályozni, hogy a kisasszony kezet csókoljon neki.

Kinn, az udvaron Horkay már várt rá. A hintó az úti poggyással a parókia mögött pihent. Azt majd otthagyják a legközelebbi gyorskocsi állomáson.

Pár órával később a két szerelmes már sebesen robogott a mayerlingi kastély felé. Az agg Flóra grófnéval még véletlenül sem találkozhattak. Ugyanis a néni éppen felfelé az égbe tartott, de immár örökre, a szentjei közé.

Márkus atya bement az üres templomba, és letérdelt a mellékoltár elé, ahol Szent Domonkos hallgatott megértően. Egy idő után kiment a templomkertbe. A csillagok közömbösen bámultak a földre; csak akkor hullott le egy rossz tüdejű közülük, mikor az atya rágyújtott a maga sodorta kapadohányra.

Györfi Lajos: A II. világháború áldozatainak emlékműve (bronz, Biharnagybajom, 1994)